

Любов Левандовська
Юрій Левандовський

КРЕМЕНЕЦЬКИЙ ФУТБОЛ: МІЖВОЄННІ РОКИ

Ігри з м'ячем, що нагадували футбол, були відомі ще у середні віки. Основні правила сучасного футболу розроблені в Англії у 1863 році. З 1900 року цей вид спорту входить до програми Олімпійських ігор (крім 1932 року). У 1904 році засновано Міжнародну федерацію футбольних асоціацій (ФІФА), а в 1954 — Європейський союз футбольних асоціацій (УЕФА). З 1930 року проводяться чемпіонати світу з футболу (спочатку першість світу, або Кубок Жюльє Ріме), з 1955 — Кубок європейських чемпіонів, а з 1960 — чемпіонат Європи (спочатку називався «Кубок Європи») і Кубок володарів кубків європейських країн. І з 1971 року — Кубок УЕФА. Зараз це Ліга чемпіонів та Ліга Європи.

У Росії футбол з'явився в 70-х роках XIX ст. В 1912 р. проведено перший чемпіонат Росії. У 1924р. створено Всесоюзну секцію футболу (пізніше Федерація футболу СРСР), яка з 1946р. ввійшла до складу ФІФА, а з 1954 року — до УЕФА. З 1936р. проводився чемпіонат і розіграш Кубка Радянського Союзу серед клубних команд. Серед кращих колективів СРСР — українська футбольна команда киявського «Динамо» (двічі володар Кубка володарів кубків та Суперкубка Європи 1975 року).

Перший футбольний матч на Західноукраїнських землях відбувся у Львові 14 липня 1894 року, що можна вважати початком розвитку футболу у цьому регіоні. На Волині цей вид спорту почав розвиватись дещо пізніше.

Кінець XIX — початок XX століття характеризувався активним відродженням інтересу населення до гімнастики та фізичного розвитку. Прагнення молоді до занять спортом не оминували й Кременеччину. Спочатку це були прості гімнастичні вправи, та згодом почали з'являтися аматори, ознайомлені з різноманітними видами спорту, в тому числі й з футболом. Спортивне спорядження на той час було не дешевим (не всі бажаючі могли собі його дозволити). Також не було й відповідних місць для занять футболом.

На Кременеччині розвиток фізичної культури та спорту аж до 30-х років минулого століття був пов'язаний із Кременецьким ліцеєм, що відновив свою діяльність у 1920 році за розпорядженням Юзефа Пілсудського. Тоді стадіону у Кременці ще не було. То ж для різних змагань, тренувань (в тому числі й футболу) використовувався рівний майданчик на місцевості, яку кременчани називали «Гниле Озеро».

8 вересня 1924 року відбувся товариський футбольний матч між командами Кременецького ліцею та 12-го полку уланів подольських, що базувався у Білокриниці. З рахунком 5:3 виграли ліцеїсти.

Незважаючи на успіхи в цьому виді спорту, керівництво ліцею вирішило не розвивати футбол у навчальному закладі. В ті часи у суспільстві сформувалась хибна думка, що гра, в якій присутня силова боротьба за м'яч, не буде сприяти вихованню учнів. Проте ці застереження не завадили Олегу Грієльському, учневі Кременецького ліцею, протягом ряду літ бути успішним воротарем футбольної команди Кременецького клубу спортивного (ККС).

Будівництво стадіону у Кременці розпочалося у кінці 20-х років минулого століття й продовжувалось до початку 30-х. Для цього міська управа виділила земельну ділянку у місці, що називалось «Пісковозний рів» (під Хрестовою горою). Для вирівнювання футбольного поля ґрунт розвозили кінними фурами. Також деякі земельні роботи на будівництві стадіону виконували учні місцевих шкіл.

Подальший розвиток футболу на Кременеччині пов'язаний зі спортивними клубами, яких було не менше шести. Три з них мали добрі футбольні команди, а саме: ПКС (Поліційний клуб спортивний), ККС (Кременецький клуб спортивний) та Єврейський (Жидівський) спортивний клуб ЖКС «Гасмоней». Крім того, ще у двох єврейських спортивних клубах в Кременці були в той час свої футбольні команди. Це ЖКС «Гехолук» та спортивний клуб єврейської молоді «Ючня».

Найсильнішою і найулюбленішою для кременчан була футбольна команда Кременецького клубу спортивного (ККС). У її складі виступали спортсмени різних національностей: поляки, українці, росіяни та німці. У різний час за команду ККС грали Маліновські, Клечковські, Фухс, Гуменюк, Блонські, Степанюк, Стиранкевич, Бандуровські, Радзимінські, Бучек, Гусак, Фурсевич, Петрушевські, Цимбалюк, Гловоцькі, Міхалік, Валавські та брати Єнкнери. Зі спогадів старожилів Кременця стали відомі ще такі прізвища футболістів: Ліпперт, Грієльський, Кучер, Гончаренко, Товлішев, Мусял, Злочевський, Яськевич.

У 1929 році начальник організації ВФ і ПВ (виховання фізичного і підготовки військової), поручник Ковальський та презид єврейського Товариства організації здоров'я у Кременці Обштейн заснували перехідний Кубок з футболу. Тоді ж цей Кубок здобула команда ККС. У 1930 році вона виборола цей Кубок вдруге, а 1931 р., вигравши втретє, отримала право залишити його у себе назавжди.

На кременецькому футбольному полі 19 жовтня 1930 року ККС провів зустріч з командою ПКС із Луцька. Господарі вигравали 3:1, але гості зрівняли рахунок завдяки пенальті. Результат поєдинку 3:3. У матчі відзначились гравці ККС Степанюк (забив 2 голи), Міхалік (1 гол), технічну та майстерну гру показав Валавські. Попередня ж зустріч із цією командою закінчилась з рахунком 2:0 на користь ККС.

Цього ж року розпочалась реконструкція стадіону, яка відбувалась і впродовж наступного року. Через це футбольна команда ККС була позбавлена належних тренувань на початку сезону. Перші змагання чемпіонату класу «Б» ВОФС (Волинський Окружний Футбольний Союз) 1931 року вона прогнала. Наступні ігри показали, що кременчани є грізними суперниками в класі «Б» на Волині. Рівненський клуб «Кадімах» перед змаганнями вважався стопроцентним фаворитом, але програв з рахунком 1:4. А з однією з найсильніших команд класу «Б» на Волині — ПКС з Рівного — команда ККС зіграла внічию. Наступна зустріч із «Соколом» з Дубно, що відбулась на стадіоні 12-го полку уланів подольських в Білокриниці, була виграна з рахунком 3:0. Виїзд до Дубно на гру з командою «Хакоаху» приніс результат 0:0. Поєдинок з «Кадімахом» із Рівного, який відбувся на кременецькому полі, закінчився його поразкою 2:3. Останні змагання в групі класу «Б» з ПКС із Рівного команда ККС виграла з рахунком 1:0 і тим самим здобула титул віце-чемпіона класу «Б» на 1931 рік.

Прекрасного розвитку футбольна секція ККС набула завдяки доктору Вітольду Ратайському, який, не шкодуючи ані енергії, ані грошей, організував і спорядив команду ККС.

Районний комітет з ВП і ПВ з 25 вересня по 2 жовтня 1932р. провів тиждень свята «Виховання фізичного» у Кременці. Ця подія стала підсумком того, що було зроблено в галузі фізичного виховання і спорту, а також великою пропагандою спорту та початком його популяризації. Свято було продумане так, що охопило величезну кількість учасників, які мали можливість показати свої результати з різних видів спорту або просто взяти участь у змаганнях. Того самого дня



відбувся футбольний матч між командами ККС і ЖКС «Гасмоней». ККС переміг із рахунком 4:1.

30 вересня 1934 року на стадіоні у Кременці відбулися футбольні змагання за звання чемпіона класу «Б» Волині між командами ККС і ПКС (з міста Володимир). Перемогу отримали кременчани з рахунком 3:1. Глядачі аплодували обом командам за високотехнічну гру, а ще також тактовно й незалежному судді Буковецькому, який завоював у всіх загальну симпатію та визнання (на відміну від свого колеги з Рівного, який судив поєдинок тижнем раніше).

Пізніше мали відбутися матчі-реванші ККС у Володимирі та Костополі.

У 1934 році ККС став чемпіоном південної Волині у класі «Б». Після того він розпочав низку розіграшів фінальних зустрічей за звання чемпіона Волині.

16 червня 1935 року на стадіоні Кременця відбувся поєдинок Ліги чемпіонів класу «А» між ККС і ВКС (Рівненським військовим клубом спортивним), що був тоді чемпіоном Волині. Цікаву гру показала команда ККС, продемонструвавши низку комбінованих атак, а також заслуживав на похвалу воротар. Результат зустрічі — 4:0 на користь ККС. Глядачі відзначили вдалий виступ обох команд і професійне суддівство пана Глуза з Рівного.

20 червня цього ж року у Кременці проходив черговий матч із футболу, чемпіонату Волині класу «А» між командами ККС і Поліційним КС із Луцька. Поєдинок закінчився з рахунком 4:2 на користь ККС. Добре продумана і коректна гра цих команд викликала схвальні оплески глядачів. Суперники привітали один одного букетами квітів. Завдяки своїй перемозі кременчани піднялися на третє місце у загальній кваліфікації класу «А».

Того ж року футбольна команда ККС вперше виступила у Волинській окружній лізі, посівши шосте місце з 10 учасників.

У 1936 році польський футбол перейшов на систему «осінь — весна», тому чемпіонат цього ж року був коротким (матчі проходили тільки навесні). Команди класу «А» ВОФС (Волинський Окружний Футбольний Союз) були поділені на дві групи: луцьку та рівненську. У першій грали: ВКС (Луцьк), ПКС (Луцьк), «Гасмоней» (Луцьк), ККС (Кременець) й «Аматоржи» (Володимир), остання вийшла з гри після II-го туру. У другій — виступали: ВКС (Рівне), ВКС «Погонь» (Рівне), ЖКС «Гасмоней» (Рівне), КС «Стрілець» (Янова Долина) та КПВ (Здолбунів). Переможці обох груп ВКС (Луцьк) та ВКС (Рівне) — зустрілися у фіналі (результати 1:1 та 1:5). Кременчани провели шість ігор (три зустрічі були зіграні з нічийним рахунком і

три були програні). У підсумку ККС посів четверте місце.

Наступний чемпіонат (осінь 1936 — весна 1937 року) був для футболістів Кременецького клубу спортивного дуже успішним. Після багатьох матчів у Волинській Окружній Лізі ККС здобув друге місце й титул віце-чемпіона Волині 1937р.

У червні останніх два поєдинки кременчани провели вдома з рівненським КС «Погонь» (результат 5:2, 0:2). У зв'язку з несприятливими погодними умовами глядачів на трибунах було мало. Обслуговував цей матч суддя Бушелі з Рівного, який хотів, щоб глядачі поводитись спокійно. Та вони продовжували активно вболівати (вигукми критикуючи його рішення та підбадьорюючи господарів). Останню зустріч із рівненською «Гасмонейою» ККС завершив на свою користь із рахунком 2:1 (1:0). Гра була напруженою. Гості мали кількісну перевагу, грали комбінаційно й технічно краще, але не змогли забити гола. Відзначився воротар кременчан Стиранкевич, який показував чудову гру. Команда господарів грала у складі дев'яти чоловік (один був травмований, а другий — видалений із поля). Добре судив цю гру капітан війська польського Банасяк, якщо не враховувати одного незарахованого гола, який забив гравець ККС.

У 1936—1937 роках був розіграний Кубок Волині. У 1/4 фіналу команда Кременця грала із командою Здолбунів. Перший матч — 2:2. Результат другої гри невідомий. У півфіналі кременчани програли на виїзді рівненчанам із рахунком 0:1.

17—18 липня 1937 року ККС організував спортивні змагання з ігрових видів спорту, в тому числі і з футболу. У них брали участь команди ККС та ЖКС «Гасмоней» з Кременця, Військовий КС «Дедеркали», харцерська команда з Любліна, Коло спортивне зі Смиги. На кременецькому стадіоні відбувся швидкий футбольний турнір (міні-футбол). Цей захід у Кременці проводився вперше. Особливістю було те, що учасники грали по 20 хв. Результати з міні-футболу: ВКС «Дедеркали» — КС «Смига» — 2:0; ЖКС «Гасмоней» — ККС — 0:1; ВКС «Дедеркали» — ЖКС «Гасмоней» — 2:0; КС «Смига» — ККС — 2:2; КС «Смига» — ЖКС «Гасмоней» — 0:0; ВКС «Дедеркали» — ККС — 1:0. У підсумку зустрічі учасники здобули такі результати: ВКС «Дедеркали» — 6 очок; ККС — 3 очки; КС «Смига» — 2 очки; ЖКС «Гасмоней» — 1 очко. А на закінчення змагань відбувся футбольний матч ВКС «Дедеркали» — ККС (рахунок 2:1 на користь кременчан). Поєдинок відбувся не в дуже дружній обстановці. Причиною цього був суддя Сегал, дії якого бажали бути кращими. А з іншого боку — дуже нестримана поведінка гравців обох команд. Про цю зустріч кременецький футболіст Ян Фухс написав у щомісячному виданні «Життя кременецьке» (Zycie Krzemienieckie): «Метою футболу, як, зрештою, й інших видів спорту, є те, щоб судді доброчесно виконували свою роботу та своїми

силовими рішеннями не впливали на результат гри з тих чи інших причин. А команди повинні показувати належну спортивну поведінку й культуру, яка не допустить, щоб цей вид спорту перетворився у брутальну, беззмістовну копанку, що мала місце в даному матчі. У цілому імпреза пройшла добре й дала початок для певних роздумів.

Після здобуття звання віце-чемпіона Волині (II місце) у 1936—1937 роках і літньої першості з 26 вересня 1937 року ККС розпочав футбольні ігри у чемпіонаті окружної ліги.

Результат першої гри між ККС і ЖКС «Гасмоней» (Рівне) — 1:1. Такий рахунок — це успіх господарів (команда гостей була досить серйозним і технічним суперником). Зустріч проходила жваво. Раковські з Луцька судив справедливо. Цей поєдинок зібрав численних глядачів. На матчі був присутній представник Окружного відділу ігор і дисципліни, якого запросили гості з метою забезпечення собі (на всякий випадок) захисту від «брутальності», як вони вважали, гри ККС. Але після проведеної гри звіти судді і представника розвіяли ці припущення.

10 жовтня 1937 року в Ковелі ККС зіграв футбольний матч чемпіонату Волинської окружної ліги з місцевим КС «Стрілець», програвши з рахунком 1:3. Обслуговував змагання суддя Кройт із Луцька. Вболівальників було мало. Сама гра відбувалась на низькому рівні, хоч і проходила жваво, з погляду на постійну зміну ситуацій. Перемога господарів не була заслуженою, нічийний результат більше відповідав перебігу подій. Своему виграшу «Стрілець» завдячував судді, який зарахував перший гол, забитий господарями поля після його свистка (воротар ККС навіть не реагував). Ця ситуація подіяла гнітюче на кременчан, що й використали гості, які згодом забили ще два м'ячі. Крім цієї фатальної помилки, матч обслуговувався добре.

ККС протягом жовтня повинен був провести ігри з ПКС із Луцька, з СК «Погонь» із Рівного, з ЖКС «Гасмоней» із Луцька. Але цей календар ігор дещо змінювався.

17 жовтня ККС зіграв матч із футболу чемпіонату Волинської окружної ліги з КС «Погонь» із Рівного і програв із рахунком 0:1. Поєдинок відбувався за несприятливих погодних умов (було холодно та йшов дощ). Глядачів було дуже мало. Незважаючи на такі умови, гра проходила жваво при постійній перевазі кременчан, які, на жаль, не зуміли використати численні виграшні ситуації і в результаті пішли зі стадіону переможеними. Гості показали брутальну гру. Судив зустріч капітан війська польського Дзевуляк з Луцька.